

Roll No.

139/B

Total No. of Questions : 17]

[Total No. of Printed Pages : 4

SS

2320

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ENVIRONMENTAL EDUCATION (Theory)
(Common for All Groups and Vocational Stream)
(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time allowed : Two hours

Maximum marks : 45

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 139/B ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।
- (v) ਹਰੇਕ 1 ਅੰਕ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1-5 ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗ-ਪਗ 10 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ।
- (vi) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 6-10 ਹਰੇਕ 2 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗ-ਪਗ 20-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ।
- (vii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 11-15 ਹਰੇਕ 4 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਲੰਮੇ/ਵਿਚਲੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗ-ਪਗ 50-60 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ।
- (viii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 16-17 ਹਰੇਕ 5 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਲੰਮੇ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਗ-ਪਗ 80-100 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ।
- (ix) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 16-17 ਵਿੱਚ 100% ਅੰਤਰਿਕ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ ।

1. 3R ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?	1
2. ਕੰਪੋਸਟ ਖਾਦ ਕੀ ਹੈ ?	1
3. ਵਣ ਮਹਾਂਉਤਸਵ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?	1
4. ਮਲੇਰੀਆ ਬੁਖਾਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ ।	1
5. GDP ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਰੂਪ ਲਿਖੋ ।	1

139/B-SS

[Turn over

6. ਊਰਜਾ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਦੋ ਢੰਗ ਲਿਖੋ । 2
7. ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਭੂਮੀ ਉੱਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ? 2
8. ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਕੋਈ ਦੋ ਢੰਗ ਲਿਖੋ । 2
9. ਆਪਸਦਾਰੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2
10. ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 2
11. ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਪਹੁੰਚਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 4
12. ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਦੇ ਚਾਰ ਲਾਭ ਦੱਸੋ । 4
13. ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਰੱਖਣ ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ? 4
14. ਜੈਵਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਤਰਕੀਬ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? 4
15. ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ? 4
16. ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਉੱਪਰ ਪਏ ਕੁਝ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 5
ਜਾਂ
ਖਪਤ ਨਾਲ਼ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ । 5
17. ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ । 5
ਜਾਂ
ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਨਵਾਇਰਮੈਂਟ ਪਾਲਿਸੀ 2000 ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ । 5

(Hindi Version)

- ਨੋਟ :** (i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर-कोड वाले खाने में विषय-कोड/पेपर-कोड **139/B** अवश्य लिखें।
- (ii) उत्तर-पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 30 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं।
- (iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।
- (iv) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
- (v) प्रत्येक 1 अंक वाले प्रश्न सं. 1-5 बहुत छोटे उत्तरों वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 10 शब्दों में हो।
- (vi) प्रश्न सं. 6-10 प्रत्येक 2 अंकों वाले छोटे उत्तरों वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 20-30 शब्दों में हो।
- (vii) प्रश्न सं. 11-15 प्रत्येक 4 अंकों वाले लम्बे/मध्यम उत्तरों वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 50-60 शब्दों में होगा।
- (viii) प्रश्न सं. 16-17 प्रत्येक 5 अंकों वाले लम्बे उत्तर वाले प्रश्न हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर लगभग 80-100 शब्दों में होगा।
- (ix) प्रश्न सं. 16-17 में 100% आन्तरिक चयन होगा।

1. 3R का क्या अर्थ है ? 1
2. कम्पोस्ट खाद क्या है ? 1

3. वन महोत्सव से क्या अभिप्राय है ? 1
4. मलेरिया बुखार के ईलाज के लिए प्रयोग की जाने वाली दवाई का नाम बताओ। 1
5. GDP का विस्तार रूप लिखें। 1
6. ऊर्जा संरक्षण के दो ढंग लिखें। 2
7. आवश्यकता से अधिक सिंचाई का भूमि पर क्या प्रभाव पड़ा ? 2
8. पराली का उपयोग कैसे किया जा सकता है ? कोई दो ढंग लिखें। 2
9. सह-जीवन से क्या अभिप्राय है ? 2
10. पर्यावरणीय प्रबन्ध के सामाजिक पक्ष का वर्णन करें। 2
11. टिकाऊ विकास के लिए सामाजिक पहुँचों का वर्णन करें। 4
12. फसलों की अदला-बदली के चार लाभ बताओ। 4
13. आस-पास को साफ-सुथरा रखने में विद्यार्थी अपना क्या योगदान दे सकते हैं ? 4
14. जैविक-विविधता की संभाल में अवसर पर विधि कैसे सहायक होती है ? 4
15. पर्यावरण तथा विकास में क्या सम्बन्ध है ? 4
16. हरित क्रान्ति के पर्यावरण पर पड़े कुछ प्रभावों का वर्णन करें। 5
अथवा
खपत से जुड़ी समस्याओं का वर्णन करें। 5
17. जानवरों के संभावित आर्थिक महत्व के बारे में विस्तार सहित जानकारी दें। 5
अथवा
नैशनल एन्वायरमेंट पॉलिसी 2006 के बारे में बतायें। 5

(English Version)

- Note :** (i) You must write the subject-code/paper-code **139/B** in the box provided on the title page of your answer-book.
- (ii) Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialied as soon as you receive it.
- (iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.
- (iv) All questions will be compulsory.
- (v) Question No. 1-5 are very short answer type questions carrying 1 mark each. Answer to each question will be approximately in 10 words.
- (vi) Question No. 6-10 are short answer type questions carrying 2 marks each. Answer to each question will be approximately in 20-30 words.
- (vii) Question No. 11-15 are long/medium answer type questions carrying 4 marks each. Answer to each question will be approximately in 50-60 words.

(viii) Question No. 16 and 17 are long answer type questions carrying 5 marks each. Answer to these questions will be approximately in 80-100 words.

(ix) In Question No. 16 and 17, there will be 100% internal choice.

1. What do you mean by 3R ?	1
2. What is compost manure ?	1
3. What is Van Mahotsava ?	1
4. Name the medicine used for treatment of malaria.	1
5. Expand GDP.	1
6. Write two methods of conservation of Energy.	2
7. What is the impact of over irrigation on the land ?	2
8. Write any two uses of paddy stubble.	2
9. What is mutualism ?	2
10. Describe the social aspects of environmental management.	2
11. Describe the social approach for sustainable development.	4
12. Write four uses of crop rotation.	4
13. What should be the role of students to keep the surroundings clean ?	4
14. How 'In-situ' strategies help in conserving the biodiversity ?	4
15. What is link between environment and development ?	4
16. What are some environmental impacts of Green Revolution ?	5
or	
Describe the problems relating to consumption.	5
17. Describe the potential economic importance of the animals.	5
or	
Describe about the National Environment Policy 2006.	5